

Wojna Greków o niepodległość

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: pl.wikipedia.org.
- Źródło: *Roczniki fuldajskie*, [w:] *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. S.B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 74–75.
- Źródło: Cyt. za: histmag.org.
- Cytat za: Karol B. Hoffman (1798-1875), *Cztery powstania*, Paryż, 1837, s. 75.

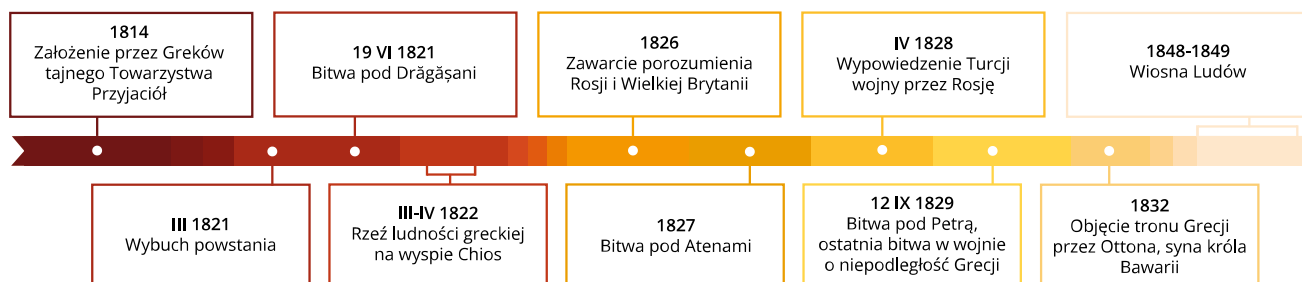
Wojna Greków o niepodległość

Marsigli Filippo, *Śmierć Markosa Botsarisa*, 1836–1839.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Po upadku Bizancjum ziemie greckie przez ponad trzy stulecia znajdowały się pod panowaniem tureckim. Grecy zamieszkiwali wówczas liczne prowincje imperium poza Grecją właściwą (starożytną), koncentrując się głównie w nadmorskich miastach. Jako niemuzułmańska ludność podbita nie mieli w imperium osmańskim władzy politycznej – poza wąską grupą fanariotów (greckich zarządców księstw). Za to kupcy greccy niemalże zmonopolizowali handel wewnętrzny i zagraniczny państwa tureckiego.

Imperium osmańskie od końca XVIII w. trawił kryzys, władza sułtanów podupadła, a w wielu prowincjach rośli w siłę lokalni możni muzułmańscy. Proces ten odbywał się kosztem miejscowej ludności, którą coraz bardziej wyzyskiwano. Jednocześnie wśród Greków, którzy utrzymywali liczne kontakty z Europą Zachodnią, szerzyły się idee oświeceniowe i narodziła się wola walki o własne, greckie państwo.

Twoje cele

- Opiszysz, w jaki sposób Grecy chcieli wykorzystać słabość imperium osmańskiego i do czego to doprowadziło.
- Wy tłumaczysz, dlaczego znany poeta angielski walczył po stronie greckiej.
- Scharakteryzujesz stosunek mocarstw europejskich do greckiej walki o niepodległość.

Spiski i wybuch powstania

Na przełomie XVIII i XIX w. wśród Greków zaczęły się tworzyć liczne tajne stowarzyszenia zwane heteriami. Jednym z nich było założone w 1814 r. Towarzystwo Przyjaciół (*Filiki Eteria*), które postawiło sobie za cel wzniecenie powstania i „wyzwolenie ojczyzny”. Według planu spiskowców powstanie miało wybuchnąć nie tylko wśród Greków, ale także wśród wszystkich prawosławnych ludów bałkańskich. Dlatego też działania pod wodzą Aleksandrosa Ipsilantisa powstańcy rozpoczęli w Mołdawii i Wołoszczyźnie (dzisiejsza Rumunia), gdzie liczyli na pomoc *fanariotów* oraz wsparcie Rosji. Tak się jednak nie stało – ani ludność księstw, ani car rosyjski nie wsparli buntu. Osamotnione siły powstańców zostały doszczętnie rozbite przez główną armię turecką w bitwie pod Drăgășani (19 czerwca 1821 r.).

Tymczasem we właściwej Grecji od marca 1821 r. rozwijało się powstanie narodowe, do którego masowo włączyła się zamieszkująca te tereny ludność grecka. Ruch powstańczy przyjął charakter walki partyzanckiej. Potyczki były bardzo brutalne, a obie strony nie oszczędzały ludności cywilnej. Na terenach opanowanych przez powstańców mordowano ludność turecką, władze osmańskie z kolei rozpoczęły prześladowania i egzekucje Greków. Ofiarą tureckiej zemsty padł m.in. sędziwy patriarcha Konstantynopola Grzegorz V. Europą wstrząsnęła też wieść o rzezi ludności greckiej zamieszkującej wyspę Chios (marzec–kwiecień 1822 r.).

Eugène Delacroix, *Masakra na Chios*, 1824 r. Masakra na Chios stała się jednym z symboli okrucieństw wojny turecko-greckiej. W ciągu kilku tygodni rzezi Turcy zabili ponad 20 tys. ludzi, a 50–60 tys. uprowadzili

w niewolę. Ofiary masakry zostały upamiętnione m.in. na powyższym obrazie Eugène'a Delacroix oraz w wierszach Victora Hugo.

W jakim stylu namalowany jest obraz?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Walka o władzę

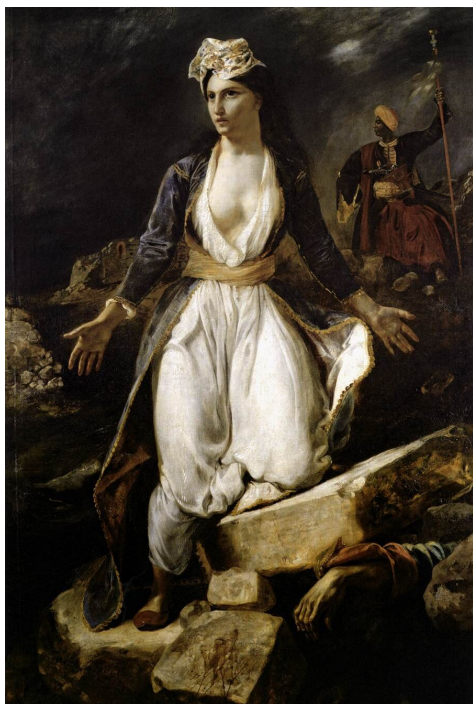
Powstanie zaskoczyło Turków, tym bardziej że sułtan Mahmud II był wówczas zajęty problemami na Bliskim Wschodzie. To pozwoliło niewielkim oddziałom greckim na opanowanie znacznych obszarów, przede wszystkim na Peloponezie i w Grecji Środkowej. W rękach Greków znalazła się też część wysp, które ogłosiły neutralność. Jednocześnie powstanie w północnych prowincjach greckich zostało stłumione przez siły tureckie rozpoczynające kontrofensywę. Zatrzymało ją dopiero zwycięstwo Greków nieopodal Koryntu (sierpień 1822 roku). Wkrótce przyszły kolejne sukcesy: Grecy zdobyli Ateny z Akroplem i twierdzę Missolongi, położone w Zatoce Patraskiej.

Na przełomie 1821 i 1822 r. w Epidauros zebrało się pierwsze Zgromadzenie Narodowe, które w 1822 r. ogłosiło niepodległość Grecji i próbowało ustanowić władze centralne. Przeszkodziły w tym konflikty wewnętrzne: spór między wojskowymi zwanymi „władzą szabli” (*machrokratia*), a obozem cywilnym – „pisarczykami” (*kalamarades*). Machrokraci, którzy opierali się na Kościele i hołowali tradycyjnym obyczajom, chcieli kontynuować walkę partyzancką. Pisarczycy zaś, ubierający się na sposób zachodni, chcieli wystawienia regularnej armii na wzór europejski i utworzenia państwa konstytucyjnego. Konflikty między stronnictwami i lokalne animozje doprowadziły w latach 1823–1824 do wybuchu bratobójczych walk.

Wojna z Turcją i Egiptem

Sytuację w Grecji wykorzystało imperium tureckie. Sułtana wsparł pasza Egiptu Muhammad Ali. Flota grecka nie była w stanie powstrzymać inwazji – Egipcjanie zaczęli pacyfikować kolejne wyspy, w tym Kretę. W lipcu 1825 r. wielka armia egipska wylądowała na Peloponezie, a Turcy nasili ataki od północy. Wojska powstańców zaczęły ponosić klęski. W dniu 23 kwietnia 1826 r., po ponad rocznym oblężeniu, w ręce tureckie wpadło heroicznie bronione miasto Missolongi. Grecy tracili kolejne terytoria, w maju 1827 r. poddały się Ateny. Sytuacja stała się krytyczna, jedyną szansą dla powstania greckiego była interwencja mocarstw zachodnich.

Eugène Delacroix, *Grecja na ruinach Missolongi*, 1827 rok. Upadek trzykrotnie obleganej przez Turków twierdzy Missolongi i śmierć jej obrońców stały się najważniejszym symbolem całego powstania greckiego. Nic dziwnego zatem, że upadek ten wszedł do kanonu historii greckiej i stał się inspiracją dla wielu twórców sztuki i literatury w całej Europie. Liczne raporty dotyczące okrucieństwa zdobywców poruszyły opinię publiczną na Zachodzie. Zaprezentowany obraz Eugène'a Delacroix stał się celem pielgrzymek filhellenów w Paryżu, którzy domagali się od rządu przedsięwzięcia zdecydowanych kroków przeciwko Turcji.

Po czym można poznać, że kobieta przedstawiona na obrazie jest personifikacją Grecji?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Mocarstwa i filhelleni – Europa wobec sprawy greckiej

Pierwsze reakcje mocarstw na wybuch powstania nie były jednak przychylne. Dla cesarzy Austrii i Rosji bunt poddanych imperium osmańskiego zakłócał ład [Świętego Przymierza](#). Niemniej Rosja zareagowała, gdy przybrały na sile prześladowania chrześcijan. Car Aleksander I wysunął w czerwcu 1821 r. ultimatum z żądaniem natychmiastowej poprawy sytuacji Kościoła prawosławnego w imperium osmańskim. Sułtan je zignorował, ale Rosja pozostała neutralna.

Spółeczeństwo Europy żywo interesowało się sprawą grecką. Wśród liberałów głoszących idee wolnościowe pojawiła się moda na wspieranie powstańców. Jej wyznawców nazywano [filhellenami](#) (przyjaciółmi Greków). W europejskich stolicach powoływano komitety greckie zbierające fundusze, dzięki którym do Grecji płynął strumień pomocy. Filhelleni mieli też wpływ na opinię publiczną, która domagała się od swoich rządów czynnej pomocy powstańcom. Do Grecji przybywali ochotnicy z całej Europy, m.in. Niemcy, Włosi, Francuzi, Polacy i Brytyjczycy. Najbardziej znanym był romantyczny poeta lord George Byron, który zmarł w Missolongi w 1824 roku.

Pomnik lorda George'a Byrona w Ogrodzie Bohaterów w Missolongi. Lord Byron był zagorzałym filhellenem i choć zmarł w Grecji z powodu malarii, a nie na polu bitwy, jego śmierć odbiła się szerokim echem w całej Europie. Filhelleni często wyobrażali sobie wojnę w Grecji jako romantyczne starcie szlachetnych potomków starożytnych Greków ze wschodnim despotyzmem. Rzeczywistość na miejscu wyglądała zupełnie inaczej, o czym przekonali się ci, którzy ruszyli walczyć za wolną Helladę: zobaczyli ubogich pasterzy i bezwzględnych partyzantów w albańskich czy zgoła tureckich strojach.

W jakim stroju został przedstawiony lord Byron? Co trzyma w dłoniach?

Źródło: Fingalo, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Pierwsze wsparcie Grecy otrzymali od Wielkiej Brytanii, która usiłowała nie dopuścić do tego, by w regionie umocniła się Rosja. Banki angielskie udzielały stronie greckiej pożyczek, a władze brytyjskie wysłały do Grecji swych oficerów, by pomogli organizować oddziały powstańcze. Pogarszająca się sytuacja skłoniła Greków do oferowania władcom europejskim korony greckiej w zamian za interwencję zbrojną. W 1825 r. bezskutecznie prosili o to kolejno Wielką Brytanię, Francję i Rosję.

Ambroise Louis Garneray, *Bitwa pod Navarino*, 1831 r. Bitwa pod Navarino (gr. Pylos), do której doszło w 1827 r., nazwana została przez brytyjskiego księcia Wellingtona „niefortunnym wydarzeniem”. Choć

W 1826 r. nowy car Mikołaj I zawarł porozumienie z Wielką Brytanią: obydwie mocarstwa miały naciskać dyplomatycznie na Turcję, by ta uznała autonomiczne księstwo greckie. Wkrótce do układu dołączyła Francja. By zmusić Turcję do rokowań, flota sprzymierzonych zablokowała wybrzeża greckie, uniemożliwiając działanie siłom turecko-egipskim. Pod Navarino doszło do bitwy morskiej, podczas której zatonała prawie cała flota muzułmańska (październik 1827 roku). Mimo to kryzys dyplomatyczny

oficjalnie mocarstwa nie znalazły się w stanie wojny z Turcją, bitwa stała się ważnym punktem zwrotnym w sporze z Turkami. Zniszczenie sprzymierzonej floty turecko-egipskiej zatrzymało dalszą ofensywę osmańską przeciw Grekom.

Wskaż na obrazie charakterystyczne elementy greckiego krajobrazu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

trwał – żadna ze stron nie chciała ustąpić. Impas przerwał Mikołaj I. W kwietniu 1828 r. Rosja wypowiedziała Turcji wojnę, którą ta ostatnia przegrała, a jesienią 1829 r. sułtan poprosił o pokój. Atak rosyjski zmniejszył nacisk wojsk tureckich na powstańców. Tymczasem wojska egipskie zostały zaatakowane przez korpus francuski, który

wylądował na Peloponezie. Francuski atak i brytyjska dyplomacja doprowadziły do podpisania z Muhammadem Alim konwencji Aleksandryjskiej (wrzesień 1828 r.): wicekról Egiptu zgodził się wycofać z wojny.

Wolność, ale jaka? Królestwo z łaski mocarstw

Grecy odzyskali część utraconych terytoriów. Jednocześnie mocarstwa rozpoczęły negocjacje z Turcją na temat przyszłego statusu nowego państwa. Ustalono również, że władcą Grecji ma zostać książę z europejskiego rodu, ale nie spośród głównych mocarstw. Grecy w zasadzie nie mogli zabrać głosu w tych pertraktacjach i musieli przystać na dyktat obcych potęg. Szczególnie rozczarowani byli zasięgiem terytorialnym swojego państwa. Miały im przypaść Peloponez, Grecja Środkowa, Eubea i Cyklady. Kreta pozostawała w rękach egipskich, Tesalia, Epir i ziemie na północ od nich – w tureckich. Ostatecznie jednak nowe królestwo było niezależne od Turcji, choć znaczną kontrolę nad jego finansami przejęły mocarstwa wspierające powstanie. Młode państwo objęło swoim zasięgiem nie tylko najuboższe, ale i najbardziej zniszczone wojną obszary Grecji. Nie znalazło się w nim wielkie greckie miasto Saloniki. Włączenie do Grecji Smyrny i Konstantynopola (Stambułu) licznie zamieszkałych przez Greków pozostało w sferze marzeń.

Po chaosie rządów lokalnych polityków i dowódców, którzy nieustannie się zwalczali, mocarstwa postanowiły wyznaczyć Grekom kogoś z zewnątrz. Na stanowisko zastępcy króla powołano Joannisa Kapodistrias – Greka będącego wcześniej w służbie carskiej, inicjatora zwołania pierwszego Zgromadzenia Narodowego. Zdołał on pogodzić zwalczające się frakcje, ale wkrótce odsunięci od władzy lokalni przywódcy zaczęli spiskować i w październiku 1831 r. Kapodistrias zginął w zamachu. Kraj na powrót ogarnęły walki wewnętrzne. Na początku maja 1832 r. przedstawiciele mocarstw europejskich zawarli porozumienie z królem Bawarii, zgadzając się, by jego małoletni syn Otton objął tron Grecji.

Grecja rozpoczęła nowy rozdział w historii – pod kuratelą państw europejskich, uboga, wyniszczona i zadłużona, z obcym monarchą, ale wolna. Przez następne sto lat będzie się modernizować i walczyć o to, by kolejne ziemie zostały do niej przyłączone.

Słownik

Filiki Eteria

(gr. *Philike Hetaireia* – Stowarzyszenie Przyjaciół) najbardziej znana z organizacji greckich spiskujących na rzecz wywołania powstania przeciwko rządowi osmańskim w Grecji i na całych Bałkanach; eteryści (jak zwano członków organizacji) rekrutowali się przede wszystkim spośród kupców handlujących na Morzu Czarnym i z krajami europejskimi, mniej ich było we właściwej Grecji, wówczas dość ubogiej i peryferyjnej prowincji imperium osmańskiego

fanarioci

(gr. *phanariotes*) potomkowie dawnej bizantyjskiej arystokracji, najbogatsi kupcy i elita grecka dawnego Konstantynopola, zamieszkała w stambulskiej dzielnicy Fanarion (stąd nazwa); odgrywali znaczącą rolę w imperium osmańskim jako pożyczkodawcy, tłumacze, szpiedzy, administratorzy księstw naddunajskich; niektórzy członkowie rodów fanariockich poparli powstanie greckie

filhellenizm

(z gr. *philos* – przyjazny, przyjaciel, od *philein* – lubić, miłować + *hellenismos* – hellenizm, od *Hellenes* – starożytni Grecy, *Hellas* – starożytna Grecja) postawa wyrażająca sympatię dla Greków i ich kultury (zwłaszcza starożytnej) połączona z popieraniem (także czynnym) ich aspiracji niepodległościowych

panhellenizm

(z gr. *pan* – wszystko, w złożeniach *pan-* – wszech-, powszechny, wszelki + *hellenismos* – hellenizm, od *Hellenes* – starożytni Grecy, *Hellas* – starożytna Grecja) idea zjednoczenia wszystkich ziem zamieszkałych przez Greków we wspólnym państwie, silna zwłaszcza w XIX i XX w.; przez ok. 100 lat – od wybuchu powstania niepodległościowego aż po klęskę w 1923 r. w wojnie z Turkami – była wyznacznikiem polityki międzynarodowej Greków

Święte Przymierze

sojusz mocarstw europejskich zawiązany po kongresie wiedeńskim, którego najważniejszym celem było zachowanie *status quo* w Europie po czasach rewolucyjnego zamętu; jego trzon stanowiły Rosja, Austria i Prusy, w 1818 r. dołączyła Francja; kilkakrotnie podejmowało działania na rzecz tłumienia różnych ruchów rewolucyjnych i narodowowyzwoleńczych; w dobie powstania greckiego Rosja i Francja z czasem zaczęły łamać zasady Świętego Przymierza

Słowa kluczowe

Grecja nowożytna, rzeź na Chios, wojna Greków o niepodległość, filhelleni, Europa po kongresie wiedeńskim

Bibliografia

A. Bojarski, *Powstanie Greków w latach 1821–1829*, Warszawa 2011.

J. Bonarek, T. Czekalski, S. Sprawski, S. Turlej, *Historia Grecji*, Kraków 2005.

Europa i świat w epoce restauracji, romantyzmu i rewolucji 1815–1849, pod red. W. Zajewskiego, Warszawa 1991.

R. Clogg, *Historia Grecji nowożytnej*, tłum. W. Gałaska, Warszawa 2006.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą interaktywną, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego wojna grecko-turecka miała tak brutalny przebieg. Dlaczego tak często dochodziło do masakr ludności dokonywanych przez obydwie strony konfliktu?

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wypisz na podstawie mapy, z jakich kierunków przybywały floty i wojska obcych sił interweniujących - Rosji, Francji, Wielkiej Brytanii i Egiptu.

Twoja odpowiedź

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż mocarstwo europejskie, które nie wsparło ani dyplomatycznie, ani militarnie powstania greckiego.

☐ Francja

☐ Rosja

☐ Wielka Brytania

☐ Austria

Ćwiczenie 2

Podziel ziemie greckie na te, które w 1832 r. weszły w skład Królestwa Greckiego, i na te, które pozostały w Imperium Osmańskim.

Królestwo Grecji

Imperium Osmańskie

Sporady Północne

Chios

Attyka

Kreta

Macedonia

Eubea

Rodos

Cyklady

Beocja

Peloponez

Epir

Tesalia

Spośród poniższej chmury tagów wybierz te właściwe, które pasują do treści tekstu źródłowego. Uwaga! Część z nich nie pasuje do tekstu.

“Wielu cudzoziemców sądziło o nich [Grekach] albo podług wyobrażeń europejskich, albo podług wiadomości, jakie wyczytali w dawnej historii. Więc byli zdziwieni, gdy zastali wcale co innego. Zamiast rządu, sztabów, liwerantów, szpitalów ujrzeli tylko zgraję ubogich pasterzy, podobniejszych do bandytów niż żołnierzy i których całym hasłem było „bić się i cierpieć”; nie walczyli w imieniu praw człowieka, ale w imieniu Krzyża: o republice Platona nie słyszeli, nie rozumieli języka *Odysei* i *Iliady*.

Cytat za: Karol B. Hoffman (1798-1875), *Cztery powstania*, Paryż, 1837, s. 75.

filhelleni ☐

oświecenie ☐

armia zawodowa ☐

Homer ☐

romantyzm ☐

artyleria ☐

prawosławie ☐

renesans ☐

partyzanci ☐

Leonardo da Vinci ☐

Ćwiczenie 4

Na poniższej mapie etnograficznej sprzed I wojny światowej zaznaczono grupy narodowościowe zamieszkujące Bałkany i Azję Mniejszą na ziemiach należących na początku XIX w. do Imperium Osmańskiego. Grecy są oznaczeni kolorem niebieskim. Zwróć uwagę, że zamieszkują oni nie tylko dzisiejszą Grecję, ale również Cypr, wybrzeża tureckie, a nawet część Krymu. Następnie wykonaj poniższe polecenie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zaznacz wydarzenia, które w długiej historii Greków i Europy przyczyniły się do migracji ich przodków.

- ☐ wielka wędrówka ludów IV–VI w. n.e.
- ☐ wielkie odkrycia geograficzne XV–XVI w. n.e.
- ☐ podboje Aleksandra Wielkiego i epoka helleńska IV–I w. p.n.e.
- ☐ wyprawy krzyżowe XI–XIII w. n.e.
- ☐ wielka kolonizacja VII–VI w. p.n.e.
- ☐ istnienie Cesarstwa Bizantyńskiego V–XV w. n.e.

☐ najazdy mongolskie XIII w. n.e.

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj do poszczególnych mocarstw interesy, jakimi kierowały się one w swojej polityce wobec Greków. Zaznacz, które państwa wspierały powstanie, a które nie.

Cel: zachowanie

całości

terytorium

Postawa: antygrecka

Cel: zdobycze

terytorialne

Postawa: antygrecka

Cel: walka

z ruchami

narodowo-

wyzwoleńczymi

Cel: utrzymanie *status quo* w Europie

Postawa: antygrecka

Cel: wspieranie

ludności

prawosławnej

Cel: zdobycie

cieśnin

czarnomorskich

Postawa: progrecka

Cel: poszerzenie

wpływów

handlowych

i zabezpieczenie szlaków

Cel: powstrzymanie

ekspansji

rosyjskiej

Postawa: progrecka

Przyjrzyj się uzupełnionemu schematowi i wskaż właściwą odpowiedź na poniższe pytanie.

Które z państw zdecydowało o tym, że Kreta znalazła się poza granicami Grecji, ponieważ obawiało się, iż wyspa ta stanie się siedliskiem piratów?

☐ Wielka Brytania

☐ Francja

☐ Austria

☐ Rosja

Ćwiczenie 6

Na podstawie treści lekcji oraz informacji z mapy z ćwiczenia 4 napisz krótką rozprawę, w której porównasz mocne i słabe strony powstania. Co decydowało o sukcesach powstańców, a co przyczyniło się do ich porażek? Co zdecydowało o ostatecznym rezultacie wojny?

Twoja odpowiedź

Jest lato 1827 r., powstańcy greccy ponieśli wiele porażek i jasne jest, że bez realnej pomocy mocarstw europejskich nie wygrają wojny z przeważającymi siłami turecko-egipskimi. Wybierz jedną z poniższych ról oraz państwo, w którym działasz, i napisz list do władz danego mocarstwa.

1. Jesteś zagorzałym filhellenem pochodzącym z Francji, Wielkiej Brytanii lub Rosji i piszesz do swojego rządu albo władcy list, w którym postarasz się go przekonać do interwencji na rzecz Greków.
2. Jesteś ambasadorem tureckim we Francji, Wielkiej Brytanii lub Rosji i piszesz do swojego rządu albo władcy list, w którym przestrzegasz przed interwencją na rzecz Greków.

Tvoja odpowiedź

Zapoznaj się z poniższymi źródłami, a następnie wykonaj polecenia.

ŹRÓDŁO 1

Fragment A

((Missolonghi więc dwójako jest obronne: przez laguny, nie dające wstępu okrętom wojennym, i przez bagna, dla wojska prawie nieprzebyte. [...] W mieście pozostało kilku mnichów i kilkuset żołnierzy gotowych na wszystko. Gdyby Turcy w tej chwili byli uderzyli, byłiby wzięli Missolonghi siłą samego krótkiego mordu bohaterów, ale nie znali stanu rzeczy i ograniczyli się na odległym ostrzeliwaniu. Oblężeni wszelkimi pozory mylili ich co do swej mocy. [...] Omar pasza wysłał parlamentarzy. Obaj wodzowie chwycili tę sposobność dla jak najdłuższego przewleczenia układów, sami czekając na spodziewane posiłki, zapewne tylko tureckimi okrętami wstrzymane. Ułożono się, [Marko] Botzaris i trzysta rodzin swobodnie opuszczą miasto, a klucze potem oddane zostaną paszy [...]. Długim był krzyk radości, który dobył się z piersi broniących Missolonghi, gdy spostrzegli jednocześnie siedem białych masztów Hidrjockich, płynących ku sobie od Patrasu. [...] flotylla grecka wylądowała na pomoc oblężonemu, rzucając na brzeg siedmuset ludzi pod wodzą Pietra Bey Mauromichalis. W parę dni 15.000 nadpłynęło z Peloponezu. Odtąd była możliwość odporu (11. listopada)

Fragment B

((W lecie r. 1823, Mustai pasza Skodry [Seraskier], wyruszył z Ilirii w celu rzucenia się na Missolonghi z Peloponezu, na czele armii złożonej z Guegów i Toksidów, najdzielniejszych plemion Albańskich.

[...] Botzaris zebrał wszystkich dowódców i w oczach ich podarłszy w drobne kawałki swą nominację [generalską], zawołał: „U wroga szukać nam tych dyplomów! Pojutrze obaczym, który z was najgodniejszy”. I z 400 Palikarami opuścił miasto. Nazajutrz wszystkie oddziały pod grozą niebezpieczeństwa z nim się złączyły. Zamiarem Botzarisą było wstrzymać Turków, zanim dojdą do Missolonghi. Jednym z tych błyskawicznych pochodów, których szybkością wstawili się Grecy i stąd niejeden odnieśli zwycięstwa.

[...] Bitwa pod Korpenitzi zostawiła w Grecji romantyczne wspomnienia.

[...] Dnia 18. rano M. Botzaris wydał rozporządzenia ataku, mającego nazajutrz w nocy być wykonanym. Zamiarem jego zuchwałym było, uderzyć wprost na obóz Seraskiera i zgładzić go, podczas gdy całe wojsko z różnych stron będzie zajęte zaczepkami wypadłych z Kalidromu oddziałów. [...] Marko z swymi zbliżył się ku strażom mużulmańskim o północy. Zagadawszy z albańska, udali, że są posiłkami i zostali przepuszczeni. [...] Korzystając z zamieszki Grecy godzili podwójnymi razy. W tej chwili Kitzos Tsawellas ze swymi na głos rogu wypadłszy z lasów, pędzili z całej siły na obóz ze stromych gór Kalidromu. W mgnieniu oka już są – już walczą. Botzaris widząc jak wróg falami następuje nań i zewsząd go otacza, rzucił się na powrót [...]. „Do mnie bracia!” zawołał, czując się śmiertelnie ugodzonym – siły jego uchodziły – słońce poczynąło wschodzić. [...] Żołnierze jego pijani zemstą, odzyskali lwie siły na widok tego ciała bohatera, rozbili w perzynę armię Seraskiera o tyle liczniejszą, i zmusili do ucieczki w góry Tesalii. [...] Zwycięzcy wrócili do Missolonghi, zapominając o tryumfie, a boleśni straszmem osieroceniem. Mieli przed sobą ciało męczennika, którego prawie rozeznac nie mogli.

Fragment C

“ [W roku 1826] Missolonghi upadło po oporze rozpaczliwym, pod przewagą jeszcze większej siły która je zalała. [Muhammad] Ali,

skądinąd człowiek wielki, stał się wówczas sprzymierzeńcem Sułtana i splamił dając tę pomoc przeciw nieszczęsnym ludziom, takimi wysiłkami walczącym.

Źródło: Eugeniusz Yeménis, *Grecja współczesna. Bohaterowie i poeci*, Paryż 1862, tłum. W. Tarnowski, *Bohaterowie Grecji*, Lwów 1876.

ŹRÓDŁO 2

Obraz *Wyjście z Missolungi* Theodorosa Vryzakisa z 1826 r. przedstawia desperacką próbę przebicia się powstańców przez linię wojsk oblegających twierdzę.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przytoczone wyżej fragmenty tekstu opisują różne etapy walki o Missolungi. Do każdego z fragmentów dopasuj nację, która na danym etapie walczyła z Grekami.

Fragment utworu	Nacja walcząca z Grekami
A	____
B	____
C	____

Egipcjanie

Turcy

Albańczycy

Wskaż, z którym fragmentem związane jest wydarzenie przedstawione na obrazie *Wyjście z Missolungi*.

☐ C

☐ A

☐ B

Wypisz fragmenty tekstu, które świadczą o romantycznym i narodowym postrzeganiu powstania przez autora.

Czemu służyło przedstawianie wojny jako romantycznej i narodowowyzwoleńczej walki?

Napisz krótką rozprawę, w której wykażesz, dlaczego choć oblężenie i upadek Missolungi z militarnego punktu widzenia były klęską, wydatnie przyczyniły się do powstania niepodległej Grecji. Scharakteryzuj w tym rolę filhellenów.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Wojna Greków o niepodległość

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

2) opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) ocenia rolę Świętego Przymierza;

2) charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I poł. XIX w.;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wskazuje przyczyny wybuchu wojny o niepodległość Grecji;
- omawia przebieg i charakter walk;
- charakteryzuje politykę mocarstw względem antytureckiego powstania Greków;
- wyjaśnia znaczenie takich pojęć jak filhellenizm i panhellenizm;
- ocenia ostateczne efekty wojny i sytuację Greków po wojnie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla temat oraz cele zajęć i prosi wybranego ucznia lub uczennicę o ich przeczytanie.
2. Następnie poleca uczniom przygotować w parach pytania związane z tematem lekcji. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z nim?

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj” i zapisują na kartkach minimum pięć pytań do tekstu. Uwaga: każde z pytań powinno rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Wybrana osoba zbiera pytania do urny. Nauczyciel dzieli uczniów na pięcioosobowe grupy, które losują pytania z puli i przygotowują odpowiedzi. Zespół, który jest gotowy, zgłasza się i przedstawia rezultaty swojej pracy. Pozostali uczniowie wraz z nauczycielem weryfikują poprawność odpowiedzi.
2. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia od 1 do 3 z sekcji „Sprawdź się”. Następnie wylosowane osoby przedstawiają odpowiedzi, nauczyciel sprawdza ich poprawność.

3. Praca z multimedium („Mapa interaktywna”). Uczniowie zapoznają się z materiałem, a następnie ochotnik czyta polecenie 2: „Wyjaśnij, dlaczego wojna grecko-turecka miała tak brutalny przebieg. Dlaczego tak często dochodziło do masakr ludności dokonywanych przez obydwie strony konfliktu?”. Nauczyciel prosi uczniów, aby wykonali je w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie się do niej ustosunkowują. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedź.
4. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Nauczyciel, korzystając z tablicy interaktywnej lub rzutnika, wyświetla treść ćwiczenia 4 zawartego w sekcji „Sprawdź się”. Następuje wspólne rozwiązanie zadania na forum klasy.
5. Uczniowie w parach wykonują ćwiczenie 5: przyporządkowują do poszczególnych państw interesy, jakimi kierowały się one w polityce wobec Greków. Nauczyciel obserwuje postęp pracy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście ich realizacji następuje omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów.

Praca domowa:

Wykonaj ćwiczenie 7.

Materiały pomocnicze:

A. Bojarski, *Powstanie Greków w latach 1821–1829*, Warszawa 2011.

J. Bonarek, T. Czekalski, S. Sprawski, S. Turlej, *Historia Grecji*, Kraków 2005.

Europa i świat w epoce restauracji, romantyzmu i rewolucji 1815–1849, pod red. W. Zajewskiego, Warszawa 1991.

R. Clogg, *Historia Grecji nowożytnej*, tłum. W. Gałaska, Warszawa 2006.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie na podstawie sekcji „Mapa interaktywna” przygotowują prezentację multimedialną będącą podsumowaniem lekcji.